

De VVD moet geen imitatie van uiterst rechts zijn, maar werken aan een eigen, liberaal verhaal

NRC

Na meer dan twintig jaar neemt de VVD volgende maand een nieuw Liberaal Manifest aan. Dat is de ideologische grondslag van de liberale partij, je leert hoe de VVD naar de mens, de wereld en naar zichzelf kijkt. Vergeleken met het vorige manifest, uit 2005, zijn de verschillen niet groot, hooguit zijn de uitgangspunten wat opgefrist. Dat is niet zo gek. Het liberalisme bestaat als politieke stroming sinds de negentiende eeuw en de wortels zitten in het achttiende-eeuwse verlichtingsdenken. Geen reden, lijkt het, om heel radicaal van koers te wijzigen.

Het is alleen moeilijk de letter van het [Liberaal Manifest](#) te combineren met de geest van de hedendaagse VVD. De tekst (formeel nog een concept) is een lofzang op het vrije individu, op ontplooiing en initiatief. Er staan zinnen in als: „De overheid moet luisteren naar de burgers en rekening houden met minderheden.” Of: „De democratische rechtsstaat biedt ons de beste waarborgen voor een vrije, gelukkige toekomst.” Of: „Instituties kunnen burgers beschermen tegen willekeur en onrechtvaardigheid.”

De VVD zou in het politieke bestel de partij kunnen zijn, of móéten zijn, die voor het belang van individuele vrijheid en de democratische rechtsorde opkomt. Maar de afgelopen jaren is de VVD in stijl, toon en gedrag diepgravend veranderd. Van een verantwoordelijke rechts-van-het-middenpartij heeft de partij, in ieder geval landelijk, een afslag naar het rechts-populisme genomen. Uit kennelijke angst voor het groeiende uiterst rechtse blok in de Tweede Kamer (PVV, FVD, JA21, BBB, Groep Markuszower) is de VVD deze vleugel gaan imiteren, in plaats van voor de eigen waarden of ideologie te staan.

Het gedrag van de VVD is des te schadelijker, omdat de partij meedoet in de minderheidscoalitie van het kabinet-Jetten, met D66 en CDA. Vaak lijkt het of de coalitie maar uit twee partijen bestaat en de VVD oppositie voert tegen het eigen beleid. Dat bleek de afgelopen weken bijvoorbeeld, in de discussie rondom het asielbeleid. In Loosdrecht werd brand gesticht bij een noodopvanglocatie voor asielzoekers, elders in het land is het op plekken ook onrustig. Protesteren mag, maar er wordt een grens overschreden bij geweld, vernieling en intimidatie. Asielzoekers wordt angst aangejaagd. Hulpverleners zijn gehinderd en bedreigd. Politici en lokale bestuurders geïntimideerd. Tegen dit soort extremisme moet de landelijke overheid een harde grens trekken: dit is onacceptabel.

Vaak lijkt het of de coalitie maar uit twee partijen bestaat en de VVD oppositie voert tegen het eigen beleid

De VVD greep de gebeurtenissen aan om populisme te bedrijven ten opzichte van het eigen kabinet. Zo suggereerde VVD-fractievoorzitter Ruben Brekelmans dat gemeenten zelf mogen weten of ze de spreidingswet uitvoeren of niet. Partijleider Dilan Yesilgöz veroordeelde aanvankelijk wel het hinderen van de brandweer („van onze hulpverleners blijf je af”), maar besteedde in haar verklaring op X geen woord aan de asielzoekers of COA-medewerkers. Tweede Kamerlid Ulyse Ellian (VVD) zei deze week nog in een Kamerdebat dat wat de VVD betreft „de asielinstroom naar nul moet”. Dat is vergaande retoriek tegen vluchtelingen, in een dossier dat boven alles rust en bestuurlijke verantwoordelijkheid nodig heeft. Lokale bestuurders hebben de rugdekking van Den Haag nodig om uit te voeren wat zij moeten uitvoeren, de spreidingswet van, jawel, de VVD’er Eric van der Burg. Voor escalerend taalgebruik, dehumanisering en cynisch populisme is geen plaats. Nooit, maar zeker nu niet.

Hetzelfde onverantwoordelijke gedrag is te zien in de discussie rondom de hypotheekrenteaftrek. D66 en CDA willen die graag versoberen, de VVD wil dat absoluut niet en regelde dat er niets over werd afgesproken in het coalitieakkoord. Minister Eelco Heinen (Financiën, VVD) kreeg alleen het ambtelijke advies snel iets te doen aan de maximale periode van dertig jaar waarin huizenbezitters hypotheekrente mogen aftrekken.

Ambtenaren verwachten grote problemen bij de Belastingdienst vanaf 2031, dertig jaar na invoering van deze regel. Er zijn verschillende oplossingen mogelijk, maar dan moet het onderwerp wel uit de politieke taboesfeer, is het advies. Heinen en de VVD weigeren dat, omdat het dossier ‘rust’ nodig heeft. Dat is onverantwoord, het past niet bij een bestuurderspartij. Het eigen belang, electoraal gewin, laat de VVD voor het algemeen belang gaan.

Dit zegt veel over de VVD onder leiding van Yesilgöz. Sinds ze in 2023 aantrad, is de VVD met de uiterst rechtse PVV gaan regeren, zijn lokale afdelingen bereid samen te werken met PVV of FVD, stemde de Tweede Kamerfractie

voor een motie van FVD om 'antifa' als terroristische organisatie te bestempelen, ondergraaft de partij het asielbeleid van het eigen kabinet, voedt de partij sentimenten alsof alles wat niet goed gaat door asielzoekers komt. Nederland kent tal van rechts-populistische partijen, maar slechts twee van oorsprong liberale partijen: D66 en de VVD. Het recente kopieergedrag van uiterst rechts laat zien waar de VVD de grootste bedreiging ziet. Maar het ontbreekt de partij zo steeds meer aan een eigen, liberaal verhaal.